

АСПЕКТОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ: КОМПЛЕКСНА АСПЕКТУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА

У статті окреслено методологічні засади аспектологічного аналізу і описано досвід застосування комплексної аспектуальної діагностики дієслівної лексики для виявлення її належності до певного аспектуального класу та прогнозування специфіки видової поведінки.

Ключові слова: дієслово, вид, аспектуальність, комплексна аспектуальна діагностика, аспектуальний клас, видова поведінка.

Стійка наукова зацікавленість проблемами виду й аспектуальності спричинила виокремлення спочатку формально-граматичної, а пізніше – функціонально-граматичної галузі – аспектології. Особливо зросла увага лінгвістів до питань теорії виду в 90-х роках ХХ ст. У 1994 році започатковано роботу Міжнародного аспектологічного семінару на філологічному факультеті Московського державного університету імені Михайла Ломоносова. Упродовж п'ятнадцяти років його функціонування проведено близько ста засідань, де заслухано й обговорено доповіді російських і зарубіжних аспектологів, значну частину яких опублікував спеціалізований часопис „Труды аспектологического семинара филологического факультета МГУ”. Певним підсумком аспектологічних пошуків стала Міжнародна конференція з типології виду (Москва, 1997 р.). У цей самий період під керівництвом одного з провідних славістів, краківського професора С. Кароляка, регулярно проходять засідання європейського колоквиуму “Семантика і структура слов'янського виду” (1995, 1996, 1998 рр. – Краків; 1997 р. – Скоп'є; 1999 р. – Новгород; 2001 р. – Гамбург). З огляду на вагоме місце проблем виду в сучасних мовознавчих дослідженнях у складі граматичної комісії Міжнародного комітету славістів виокремлено аспектологічну підкомісію.

Однак, попри пильну увагу до виду і аспектуальності, давню традицію, величезний доробок цілої когорти аспектологів, проблема адекватного наукового опису слов'янського виду не втратила гостроти й актуальності. Це констатували відповіді тридцяти п'яти дослідників із тринадцяти країн світу на анкету аспектологічного семінару філологічного факультету Московського державного університету імені Михайла Ломоносова.

З-поміж найактуальніших завдань, на думку авторитетних аспектологів, основне – це створення динамічної моделі, що враховує чинники всіх мовних рівнів і передбачає передусім дослідження: 1) взаємодії лексичного й видового значень; 2) ролі контексту для опису виду; 3) зв'язку виду з універсальним набором акціональних значень, репрезентованих у часткововидових функціях тощо [10: 125–129]. Задекларовані проблеми актуальні не лише для слов'янської, а й для української аспектології зокрема.

Створення динамічної багатопланової моделі категорії аспектуальності стало можливим завдяки творчому синтезові аспектологічних здобутків попередників, як вітчизняних, так і зарубіжних: 1) лінгвоукраїністичної традиції вивчення виду першої половини ХХ ст., зокрема утвердження теорії виду в граматиках Є. К. Тимченка, С. Й. Смаль-Стоцького та Ф. Гартнера, В. І. Сімовича, П. Ф. Залозного, підґрунтя яких – “ГраMATика” М. Смотрицького (на думку В. В. Німчука, саме М. Смотрицький започаткував розуміння не тільки граматичного виду в слов’янській граматичній системі, а й характеру дії [9: 57-58]), праць О. О. Потебні, К. П. Михальчука та ін.; 2) аспектологічного доробку української формально-граматичної думки середини ХХ ст., найбільш вагомо представленого в дослідженнях В. М. Русанівського; 3) здобутків української функціонально-категорійної граматики (як загальнотеоретичних, так і в царині дієслівного виду), репрезентованих у працях І. Р. Вихованця, А. П. Грищенка, К. Г. Городенської, А. П. Загнітка, М. В. Мірченка, С. О. Соколової, О. І. Бондаря та ін.; 4) лінгвістичної концепції аспектуальних класів Ю. С. Маслова та лінгвофілософської теорії дієслівних класів З. Вендлера; 5) двокомпонентної теорії виду, представленої в працях В. Броя, М. Гіро-Вебер, А. А. Залізник, Б. Комрі, Ф. Леманна, Х. Р. Меліга, О. В. Падучевої, А. Г. Пазельської, Г. Руддена, С. Г. Татевосова та ін.); 6) загальнонаукової теорії взаємодії системи й середовища та її лінгвістичної інтерпретації; 7) теорії функціонально-семантичних полів загалом та поля аспектуальності зокрібно, розвинутої в працях О. В. Бондарка, М. О. Шелякіна та представників школи функціональної граматики; 8) аспектуально орієнтованих класифікацій дієслівних предикатів (Т. В. Булігіної, О. М. Селіверстової, О. Д. Шмельова та ін.); 9) традиційних теорій поля, зокрема теорії граматичного поля В. Г. Адмоні, з нетрадиційними, зокрема з теорією поля візуального сприйняття Р. Арнгейма [6].

Теоретичними засадами аспектологічного аналізу є розроблена в процесі дослідження на ґрунті осмислення й узагальнення наявного доробку зарубіжної та української аспектології восьмикомпонентна модель категорії аспектуальності, осердя якої становить динамічний механізм взаємодії категорії виду й аспектуальних класів.

Диференціацію дієслів сучасної української літературної мови за належністю до відповідного аспектуального класу (термінативного, активітивного, стативного, евентивного чи релятивного), а отже, і констатацію певного типу аспектуального партнерства: суто видового, функціонально-видового, акціонального, аспектуально-акціонального, уявно-видового уможлиблює комплексна аспектуальна діагностика, що передбачає цілеспрямоване об’єднання різних методів і прийомів [6: 95-147].

Комплексна аспектуальна діагностика як основний інструмент аспектологічного аналізу інтегрує сукупність методик, спрямованих на розпізнавання аспектуально вагомих ознак, які визначають належність дієслова (усіх чи окремих його словозначень) до того чи того аспектуального класу. Основними напрямками діагностики аспектуальних класів є: 1) лексикографічне обстеження лексико-семантичної структури дієслова для виявлення

аспектуально важливих семантичних компонентів та характеру їхньої видової опозиційності з дальшим пошуком її підтвердження серед однокореневих дієслів протилежного виду; 2) добір оптимальної кількості контекстів, що засвідчують найрізноманітніші синтагматичні умови функціонування дієслова, серед яких на особливу увагу заслуговують контексти з діагностичними словами, формулами та інгерентно-кореляційні (кореляційні за природою) контексти, що поєднують в одному реченні чи мінімальному текстовому фрагменті дієслова протилежних видів (доконаного і недоконаного), що інгерентно („за природою”) засвідчують певний тип семантичного наповнення формального видового протиставлення; 3) застосування експериментальних методик: переведення в інший часовий план (транспозиції), перетворення (трансформації), „вживлення” (інсталяції), „приклеювання” (аплікації), моделювання протиставних (кореляційних) діалогів (зокрема і мобільно-діалогічне тестування) тощо.

Першим етапом комплексної аспектуальної діагностики дієслова, спрямованої на встановлення аспектуального класу та типу видового партнерства як функціонально-семантичного наповнення формального протиставлення дієслів протилежних видів, є компонентний, логічний і опозиційний аналізи.

Компонентний аналіз словникових дефініцій здійснюємо для виокремлення, по-перше, релевантних для того чи того аспектуального класу категорійних лексичних або синтагматичних маркерів, напр.: „здійснювати”, „виконувати”, „ставати”, „що-небудь” тощо (термінативно значущі компоненти); „бути зайнятим чим-небудь”, „здійснювати рухи” тощо (активітивні семи); „опинятися”, „мимохіть”, „несподівано” тощо (евентивно вагомні компоненти); „перебувати”, „відчувати” (стативно релевантні семи); „мати здатність”, „мати властивість”, „бути причиною”, „бути відповідним”, „бути залежним” тощо (релятивно важливі семи).

Логічний аналіз дефініцій має на меті встановлення онтологічної співвіднесеності відповідних семантем: „дія”, „діяльність”, „процес”, „стан”, „відношення”, „властивість” тощо, і водночас – визначення перспективної подієспрямованості їх як потенційного „зародку” події: „подієспрямований процес”, „безперспективний процес”, „односпрямований рух”, „різноспрямований рух” тощо.

Опозиційний аналіз передбачає окреслення кола дієслів протилежного виду, утворених приєднанням префіксів (шляхом перфективації) чи суфіксів (шляхом імперфективації) із дальшим зіставленням їхніх семантичних структур і визначенням спільних або відмінних сем, тотожності чи розбіжності обсягу семем та встановленням типу семантичного наповнення формальних опозицій: видового партнерства (за умови спільності семантики та протиставлення лише видових маркерів „обмеженість vs необмеженість часового тривання процесуальної ознаки”) чи інших типів аспектуального партнерства, зокрема, акціонального, тобто наявності диференційної семи словотвірного характеру (одного з акціональних підкласів).

Семантичні дані, отримані на цьому етапі, потребують перевірки й апробації на другому – функціональному, де передбачено застосування дистрибутивних методик для виявлення функціонально-синтагматичного оточення відповідної дієслівної лексеми.

Загальновизнаним критерієм діагностики аспектуально зорієнтованих семантичних класів дієслів є синтагматичний, що в широкому сенсі цього слова полягає в здатності vs нездатності до певного типу синтагматичного поєднання чи можливості vs неможливості функціонування у відповідних контекстах. Породження того чи того аспектуального формату як актуальної проекції віртуального аспектуального класу на певний тип синтагматичного середовища можна порівняти з механізмом, який А. П. Грищенко образно назвав “принципом дії семи нот” [4: 8], на основі синтагматики яких утворюється оригінальна, відмінна від інших, аспектуальна “мелодія”.

Належність до того чи того аспектуального класу на основі спільності чи відмінності валентних властивостей можна порівняти з наповненням різних груп елементів періодичної таблиці Д. І. Менделєєва, що виявляють різну хімічну валентність [7: 306]. Наша мета – систематизація відомих тестових методик диференціації дієслів на ґрунті специфіки внутрішньочасового контуру з огляду на їхню синтагматичну поведінку. Застосування таких методик – неодмінний компонент праць, що репрезентують об’єктивістський напрям у дослідженні виду. Теоретичний аналіз робіт Ю. С. Маслова [8], З. Вендлера [12], Т. В. Булигіної [1; 2], М. Я. Гловинської [3], О. В. Падучевої [11] та ін. дає змогу систематизувати наявні тестові методики, розширити їхнє коло на ґрунті власного досвіду діагностування, переосмисливши деякі стереотипи щодо віднесення тих чи тих дієслів до відповідних аспектуальних класів.

Вагомими складниками розробленої системи діагностики аспектуальних класів українського дієслова слугують інгерентні й експериментальні тести.

Тестова методика інгерентно-кореляційних дискурсів, яка є своєрідною “незалежною експертизою” видового партнерства, передбачає пошук і вилучення з текстів речень або мінімальних фрагментів, які інгерентно („за природою”) задають діагностичні параметри, моделюючи відповідний аспектуальний контур ситуації, описуваної дієсловами певного аспектуального класу. Найхарактерніші серед них – кореляційні контексти, що відображають ситуації, яким притаманний цілісний внутрішньочасовий контур. Це досягнуто завдяки поєднанню в одному реченні чи мінімальному уривку обох видових або водночас – видових і акціональних партнерів, напр.: *заробляти vs заробити* (пантивний різновид термінативного видового партнерства): *Пішов я, брате, зароблять. І де вже ноги не носили! Поки ті гроші заробив, Я годів зо два проходив* (Т. Шевченко); *показувати vs показати* (тотивний різновид термінативного видового партнерства): – *Діду! Ходімо! Я вам теж покажу! Таке покажу!.. – Що ж ти покажеш, дитино? Відчиниш двері хліва й покажеш пальцем у півморок, що пахне сіном: – Дивіться, діду!* (Є. Гуцало); *різати vs зарізати* (термінативне видове партнерство) і *різати vs порізати* (акціональне партнерство термінатива з дистрибутивом): *Питаю: „ Хіба ви*

домучував недобитих лосів, він **ріже** на смерть свого товариша і, забравши гроші, **втікає** в Крим (Григорій Тютюнник) – Тим самим мисливським ножем, яким він домучував недобитих лосів, він **зарізає** на смерть свого товариша і, забравши гроші, **втік** у Крим. Якщо в процесі такої транспозиції в термінативів зазнає змін не лише час, а й вид, то в активітивів – тільки час, пор.: а) *Ось Клавдія Петрівна бере гітару й тихенько **наспівує*** (В. Винниченко) – *Клавдія Петрівна **взяла** гітару й тихенько **наспівувала***; б) *Але от раз увечері **приходить** до мене Панас Павлович. Довго **сидить**, іронічно **філософствує** й **перешкоджає** мені* (В. Винниченко) – *Раз увечері **пришов** до мене Панас Павлович. Довго **сидів**, іронічно **філософствував** і **перешкоджав** мені*; в) *Костя зі свого кутка пильно **стежить** за нею і раптом **кидається** на матір і **починає** бити її руками, ногами* (В. Винниченко) – *Костя зі свого кутка пильно **стежив** за нею і раптом **кинувся** на матір і **почав** бити її руками, ногами.*

У сучасній аспектології критерій Ю. С. Маслова інтерпретований більш широко – як можливість транспозиції перфективної конструкції не лише в імперфективну конструкцію теперішнього історичного, а й у деякі інші, у яких дієслово недоконаного виду „може функціонувати як субститут відповідного дієслова доконаного виду” [5: 80]. Крім теперішнього історичного, визнаними в сучасній лінгвістиці діагностичними контекстами для термінативів і евентивів є передовсім теперішній сценічний ремарок та контекст повторюваної події. Так, ремарка: *Бригадир (**робить** крок і **теж спотикається**)* (Л. Старицька-Черняхівська) діагностує видове партнерство термінативів *робити* vs *зробити* та евентивів *спотикатися* vs *спіткнутися*, а контексти повторюваної події: ... *і місяць знову **ховається** за рвану летючу хмару, і потім вискакує з-поза неї, щоб тут-таки знову сховатись* (Ю. Андрухович) та *До мене щонаочі **приходить** чорна корова і рогом завалює дім ... був чоловік і нема Бо прийшла паніматка корова* (В. Цибулько) – двох термінативних підкласів: тотивного: *ховатися* vs *сховатися* та директивного: *приходити* vs *прийти*, що має дефектну функціональну парадигму, у якій відсутнє прогресивне значення.

Одним із діагностичних тестів, позитивним для термінативів, але негативним для евентивів є поєднання в дискурсному фрагменті видових партнерів, що функціонують зі своїми основними значеннями: перфектива в конкретно-фактичному й імперфектива в прогресивному, пор.: – *Розходься! Рви усе, **виривай** із себе, **шматуй**, топчи! Або ж **вирви** й **пошматуй** непотрібні, шкідливі сумніви й не муч ні себе, ні других!* (В. Винниченко); *Минуло літо – от і **облітають**, А **облетіли** – от і шелестять* (Л. Костенко). У таких контекстах видове партнерство термінативів ґрунтується на протиставленні подієспрямованого процесу, який ще триває, події, що вже відбулася.

Надійний критерій розрізнення термінативного партнерства з евентивним чи будь-яким іншим протиставленням морфологічно пов'язаних між собою дієслів протилежних видів – кореляційний діалогічний тест: *уже відбулось? – ще відбувається; уже зробив? – ще робить; уже здійснив? – ще здійснює; уже виконав? – ще виконує* тощо. На його ґрунті постає сучасний різновид – мобільно-діалогічний тест. Переваги такого різновиду діалогу вбачаємо в тому,

що його можна змодельовати для комунікантів, які перебувають на великій відстані, тобто в умовах, коли безпосередній діалог унеможливлений.

Мета застосування змодельованих кореляційних діалогів – визначення можливості двох протиставлених за видом дієслів бути маніфестантами тієї самої позамовної ситуації: або такої, що *ще* перебуває на стадії своєї реалізації, або такої, що *вже* здійснилася, пор.: *Листя вже облетіло?* – *Ні, ще облітає.* *Ванна вже наповнилася?* – *Ні, ще наповнюється.* *Помідори вже достигли?* – *Ще досягають.* *Він уже написав листа?* – *Ні, ще пише.* *Він уже оформив документи?* – *Ні, ще оформляє.* *Він уже зламав двері?* – *Ні, ще ламає.* *Він уже прибрав у квартирі?* – *Ні, ще прибирає.*

Для багатьох евентивних дієслів неможливими є обидва компоненти діалогу, напр.: **Він уже зламав ногу?* – **Ні, ще ламає.* **Він уже промахнувся?* – **Ні, ще промахується.* **Він уже спіткнувся?* – **Ні, ще спотикається.* **Він уже сахнувся?* – **Ні, ще сахається.* **Він уже отруївся?* – **Ні, ще отруюється.* Навіть, якщо з огляду на онтологічну специфіку евентивів (моментальності, несподіваності, непередбачуваності подій) дещо змінити запитання, то відповідь із використанням імперфектива все одно буде неможливою, пор.: *Він що, порізав пальця?* – **Ні, ще ріже.* *У нього що, буря зірвала дах?* – **Ні, ще зриває.*

Для дієслів, що належать до директивного (*приходити*) та конативного (*знаходити*) підкласів термінативів таке запитання допустиме, але відповідь на нього у формі вторинного імперфектива неможлива, напр.: *Він уже прийшов додому?* – **Ще приходить.* *Ти вже приїхав?* (запитання по телефону) – **Ще приїжджаю.* *Він уже знайшов книгу?* – **Все ще знаходить.* Дієслова на зразок *прийти, приїхати, знайти* є дихотомічними. Заповнюючи перехідну зону між термінативним та евентивним класами, вони більше тяжіють до термінативів. Такого тяжіння їм надає ретроспекція наміру суб'єкта, яка відсутня в евентивів. У контексті функціонально-видового партнерства з вторинними імперфективами *приходити, приїждити, знаходити* вони мають ознаки евентивів, оскільки позбавлені прогресивного значення. Водночас вони – термінативні партнери безпрефіксних імперфективів *іти, їхати* (за умови наявності директива), *шукати*, напр.: *А погулявши неділю із дві да начудувавши увесь Київ, ідуть, було, вже з музиками до Межигорського монастиря. А вже як придуть до самого монастиря, то й стукає запорожець у ворота* (П. Куліш); *Хто чого шукає, те й знайде* (Українське прислів'я); *В собі шукаю, у думках-блукальцях, Переборовши вкотре сто чортів, Впіймав, знайшов? Ех, лиш пилоч на пальцях, А таїни метелик відлетів* (В. Бровченко). У цьому випадку цілком можливий і термінативний діалог: *Уже прийшли?* – *Ні, ще йдуть.* *Уже знайшов?* – *Ні, ще шукає.*

Для термінативів, що означають інактивні процеси поступового становлення ознаки, діалог: „Уже + перфектив? – Ні, ще + імперфектив” вимагає деякої корекції: „Уже + перфектив? – Ще ні, але вже + імперфектив”, де *уже* – гіпотетична констатація завершення процесу, *ще ні* – заперечення, *але вже* – констатація початку і тривання процесу: *Яблуня, мабуть, уже засохла?* – *Ні, але вже засихає.* *Трава, мабуть, уже вигоріла?* – *Ні, але вже вигорає.* Така

діагностика „спрацьовує” і серед термінативів з агентивним наповненням суб’єкта: *Він, мабуть, уже одягнувся?* – *Ще ні, але вже одягається.* *Він, мабуть, уже дописав книгу?* – *Ще ні, але вже дописує.* *Він, мабуть, уже приїхав?* – *Ще ні, але вже їде.* *Він, мабуть, уже знайшов причину пошкодження?* – *Ще ні, але вже шукає.* Для евентивів можлива перша частина діалогу, правда, за умови зміщення фразового наголосу та набуття негативної експресії лексемою *уже*, однак друга цілком унеможливлена: *Він, мабуть, уже пальця порізав?* – **Ще ні, але вже ріже.* *Він, мабуть, уже розбив машину?* – **Ще ні, але вже розбиває.* *Він, мабуть, уже зустрів друга?* (про небажану для автора запитання зустріч) – **Ще ні, але вже зустрічає.* Здатність функціонувати у формі теперішнього часу для евентивних імперфективів виявлено лише в „подійних” контекстах, зокрема, у контексті теперішнього історичного: *Несподівано він зустрічає друга – і всі його плани ідуть шкереберть.*

Позитивним для термінативів і негативним для евентивів є тест „довго + імперфектив – нарешті + перфектив” у різних його контекстуально-обставинних варіантах, напр.: *...ми ж були вродливим народом, леді й джентльмени, відкритозорим, дужим і рослявим, самовладно-міцно вкоріненим у землю, з якої нас довго видирали з м’ясом, аж нарешті таки видерли...* (О. Забужко). Семантична кореляція термінативів *видирати* vs *видерти* ґрунтується на протиставленні тривалого подієспрямованого процесу, вираженого імперфективом у дуративному значенні, події, вираженій перфективом у конкретно-фактичному значенні. Така опозиція є неможливою для евентивів, оскільки подіям, які вони описують, не передують процеси, пор.: *Чарка випорснула з онімільх Севиних пальців, брязнула об підлогу* (А. Хижняк) – **Чарка довго випорскувала і нарешті випорснула з онімільх Севиних пальців; Мовчки стали грати. Дорош виграв і, підсунувши окуляри, попросив Джмеліка: – Наставляй лоба* (Григорій Тютюнник) – **Дорош довго вигравав – і нарешті виграв у Джмеліка.* Минулий час для евентивних імперфективів можливий лише в ітеративному контексті, пор.: *Уже не раз чарка випорскувала з онімільх Севиних пальців; Уже не раз Дорош вигравав у Джмеліка.* Такий тест-інсталяцію („занурення”, „вживлення” дієслова в ситуацію з чітко заданою адвербіальними учасниками внутрішньочасовою конфігурацією) можна перетворити в діалог: (пресупозиція: здійснення процесу через певні причини зтягнуте): – Перфектив + нарешті? – Довго + імперфектив, але таки + перфектив. Найбільш характерним такий тест є для конативів – термінативних дієслів, у яких протиставлення подієспрямованого процесу самій події містить імплікацію „спроба – успіх”, пор.: *Чоловік цієї ревнивої жінки йти не хотів, вона його вмовляла – і вмовила* (Є. Гуцало) – *Ну що, вона його нарешті вмовила?* – *Довго вмовляла, але таки вмовила.*

Такий тест позитивний для більшості термінативів, окрім мотивів і мутативів, що описують становлення певних ознак, небажаних чи негативних з погляду людини, пор.: пантив *читати* vs *прочитати*: – *Ми її всю прочитаємо. – Читай, ти грамотний, – мовив дід Гордій. – Цієї книжки вистачить не тільки на твій вік, читай, чоловіче добрий* (Є. Гуцало) – *Ну що, ти нарешті*

прочитав цю книгу? – Довго **читав**, але таки **прочитав**; мутатив **синіти** vs **посиніти**: Старий **сердиться**, коли **натякають**, від чого **те посиніння**: не від чарки **посинів**, а від полум'я печі! Хто ж має сумнів – стань на горно, вік постій, тоді **переконаєшся**, від чого носи в горнових **синіють** (О. Гончар) – *Ну що, у тебе ніс **нарешті посинів**? – *Довго **синів**, а таки **посинів**; тотив **хреститися** vs **перехреститися**: Козаки **оглядалися** на січову церкву, **знімали шапки**, **хрестилися**, Лаврін також **перехрестився** щиро, із зітханням, аж **запечалилось серце** (Ю. Мушкетик) – *Ну що, він **нарешті перехрестився**? – *Довго **хрестився**, а таки **перехрестився**; евентив **вагітніти** vs **завагітніти**: ...не **вагітніє** вона й не **вагітніє**. Ось тепер **більше не виходитиме** заміж після двох таких невдач. А чого **виходити втретє**? Щоб і **третій чоловік хотів** од неї дітей, а вона не могла **завагітніти** – й **знову розлучатися втретє**? (Є. Гуцало) – *Ну що, вона **нарешті завагітніла**? – *Довго **вагітніла**, але таки **завагітніла**.

Діагностичними для розмежування термінативного й евентивного видового партнерства слугують контексти, у яких поєднані імперфектив, що за допомогою фазового дієслова виражає початок подієспрямованого процесу, та перфектив, який описує подію, досягнуту внаслідок його здійснення, напр.: – А, скажімо, **зустріне мене на вулиці з Дімою й кинеться однімати**. Що їй **зробиш**? Не **битися ж з нею**? І **одніме**. Отак **вихопить з рук**, **сяде на звозчика й поїде собі** (В. Винниченко); „Я **вчора голову почав ліпити**”, – **брався він розповідати в її присутності колезі-скульптору, і лотра рвалася наперед, гублячи шпильки й гудзики в нестримному захваті словесного виверження**: „**Авжеж, зліпи собі, серце, голову, зліпи – не завадить!**”... (О. Забужко); „...**Стали двері ламати, Настасю добувати; дев'ятеро дверей зламали і Настасю достали...**” І **плакала мама з цією піснею, мовби передчуваючи долю і свою, і своєї дитини** (П. Загребельний). Такий контекст може бути трансформований у діалогічний тест: „Уже + перфектив? – **Ще тільки + починати (почати) + імперфектив**”, позитивний лише для термінативів, пор.: **Листя вже пожовтіло**? – **Ще тільки починає жовтіти**. **Рана вже загоїлась**? – **Ще тільки починає гоїтись (загоюватись)**. **Він уже збудував будинок**? – **Ще тільки почав будувати**. **Ти вже виконав домашнє завдання**? – **Ще тільки почав виконувати**. Стосовно евентивів можна поставити лише подібне запитання, правда, за умови деякої його корекції (зміни акцентів), однак відповідь отримати неможливо, пор.: **Вітя варить в казанку кашу**. **Перевертає, зачепивши ногою, казанок** (С. Васильченко) – **Що, Вітя вже перевернув казанок**? – ***Ще тільки почав перевертати**; **Бо коли він пішов, я порвала, зачепившись за той куц, собі лиштву, і так мені було соромно, соромно, соромно, що не виходила на вулицю кілька днів** (Вал. Шевчук) – **Що, вже порвала лиштву**? – ***Ще тільки починаю рвати**.

Перспективи дальших аспектологічних досліджень пов'язана з багатоплановим підходом до аналізу дієслівної семантики, якій притаманне досить „хімерне” переплетіння граматичних компонентів із лексичними та строката варіативність видових значень у різних семантичних типах дієслів. На наше глибоке переконання, саме комплексна аспектуальна діагностика,